

Hayat

*Hayata, daima hayata.. dünyaya
daha çok hayat katalım!...*

Nietzsche

Cilt VI. 15, Kânunuevvel, 1929. Sayı:145

YAZILAR VE YAZANLAR

Cuma pazar tatili
Hanım elinin kudreti
İsmet Paşanın nutku
Fransada iktisat
meclisi
Türk eserleri

*İhsan
Cevat*

*A. Emrullah
Nurettin*

Yolcu duygu ve
görüşleri
Ankara
Mazeppa
Hayat ve neşriyat

*Cevat
Celal Esat
Seniha Sami
Hikmet Şevki*

Müşahabe:

Cuma ve Pazar Tatili

Cuma ve Pazar tatili meselesi arasına gazetelerimiz sütunlarını işgal etmektedir. Kendileriyle iktisadî, siyasî ve içtimâî münasebetlerde bulunduğumuz garp âlemi, tatilini Pazara hasrettiği halde bizim tatilimizi başka bir günde yapmamız vaziyette bir aykırılık husule getirmektedir. Bilhassa ecnebî iktisadî müesseselerle sıkı bir temas muhafazasına mecbur olan iktisadî müesseselerimizin bu vaziyetten zarar gördükleri muhakkaktır.

Şunu kaydetmek isterimki bizde eskidenberi hafta tatili mes'elesi dinî bir mes'ele şeklinde telâkki olunmamıştı. Cuma gününün tatile hasrını istilzam eden hiç bir dini kayıt yoktu. Tatil mes'elesi ötedenberi bizde sırf içtimâî bir mes'ele mahiyetini haizdi. Hatta dükkân ve mağazaların Cuma günleri kapanması bile garp ile temastan sonra duyulmuş bir ihtiyacın neticesidir. Bazılarının zannı hlâfına olarak resmî dairelerimizin tatil gününün Cümaya tesadüf ettirilmesi

de eski değil yeni bir usuldür. Tarihlerimiz tetkik edilirse Tanzimattan evel Devlet dairelerinin Cümadan başka günlerde tatil edildiği görülür. Ezcümle Lutfü Tarihi 1247 (1831) senesi vukuatını kaydederken: « Ol vakit Babiâli ile bazı devairi resmiyenin tatilleri Perşembe ile Pazar günleri idi. » (1) diyor.

Lûtfü Tarihi 1246 (1833) senesi vukuatı arasında: « Eskidenberi Babıdefterinin Pazartesi ile Perşembe günleri haftada iki defa tatili mutad idi. Bir aralık tatil yalnız Pazar günlerine tahsis olunmuş idi. Mes'elei mısriye meşagili tatili bütün bütün tatil etmiş ise de meşagilin bertaraf olması münasebetiyle haftada bir defa Perşembe günleri Babıdefteride tatil icra olundu. » (2) diyerek resmî dairelerimizin Cümadan başka günlerde de tatil edilmiş olduğunu anlatıyor. Aynı eser, 1252 (1836) senesi vukuatını kaydederken de aynı mes'eleye dönerek: « O tarihe kadar

Babiâlide hafta içinde tatil için yevmi mahsus olmayup beher gün Babiâli açık bulunmak adet idi. Hazaini şahane memurlarının haftada bir gün tatilleri var idi. Buna kıyasen Babiâlide dahi Perşembe günleri tatil edilmesine karar verildi. Huzuru sadri azamde tertip oluna gelen divanı deavii şeriyenin yevmi mahsusu olan Perşembe günleri tatil münasebetiyle Salıya tahvil olundu, » (3) diyor.

Tanzimat devrine de yetişrek 1265 (1849) ve defat eden Ket-huda zade Arif Efendi hakkında yazılmış olan « Menakibi Ket-huda zade » atlı eserde Arif Efedinin babası Rumeli sudurundan Sadık Efendiden bahsedilirken: « Aslından aklâm ve devairi sairede Cuma günü tatili yokmuş. Hatta Cuma namazına bile Şeyhülislâmlar ve kazaskerler gidemezler, masalihi ibat ile iştigal ederlermiş. Ta ol zamane dekki Müşarünileyh Sadık Efendi Rumeli kazaskeri iken kazasker-

[1] Cilt 3, S. 173.

[2] Cilt 4, S. 100.

[3] Cilt 5, S. 55.

Çoban şiirleri

Virgins - Tercüme eden: Ruşen Eşref - Türk ocakları ilim ve sanat heyetinin klâsik eserler serisinden .

Almanca eyi bilen bir dostuma, bir gün İspanyol edebiyatında tesadüf edilen şaheserler hakkındaki bir makaleyi göstererek :

— İspanyolca, dedim, her halde edebiyatı oldukça zengin bir lisan.. İnsan öğrense çok kazanır.. Dostum, makalede sıralanan eserlerin isimlerine bir göz gezdirdikten sonra:

— Ben bunların, dedi, yarısından fazlasını okudum.

Arkadaşımı pek eyi tanıdığım için, yüzüne hayretle baktım. Hayretimi sezen dostum izahat verdi :

— Azizim, dedi; ben gayet eyi Almanca bilirim. Almanca bilmek istediğini lisanı tetkik etmektir; Almancanın zengin bir kütüphanesi vardır.

Arkadaşımın bu sözü üzerine, derin düşündüm. Başka lisanların edebiyatını adım adım takibi bir tarafa bırakalım, fakat bizim istifade edeceğimiz klasik asarın bile muntazam bir tercümesine sahip değiliz. Evelce bazı meraklı kimseler klasikleri tercüme etmişlerdi. Ahmet Vefik Paşanın « molierre » tercümesi bu cümledenidir. Meşrutiyetten sonra Maarifte teşekkül eden Telif ve tercüme heyeti de bu gibi neşriyatla uğraştı, fakat bu gibi teşebbüslerden elde olunan neticeler, arzu edilen faydayı bi-

hakkin temin edemedi. Şimdi artık yeni bir devrin başlangıcındayız. Yeni lisanımızın kütüphanesini tanzim ederken ilk düşüneceğimiz nokta, başka lisanların şaheserlerini tercüme etmek olmalıdır. Ruşen Eşref Bey «Çoban Şiirleri» mukaddimesinde pek mühim bir noktaya işaret etmekle, klasikleri tercüme hususunda gösterdiğimiz ihmali işaret ederek, Avrupada garba ait eserlerin tercümesi, hatta «Hafızın, Sadının, Hayyamın, Ebululanın, Tagorun, Çin ve Japon ediplerinin tercümelerinin» herkesin elinde bulunduğunu söylemektedir.

Kitabın başındaki Virgilius'un hayatı, başlı başına bir eserdir. Orada «Çoban Şiirleri» şaririnin göynündeki elemin menbaini, teesürüne amil olan noktayı bulmak kabildir.

Memleket duygusu Virgilius'un ruhunda fırtınalar uyardırmış.. Oh, acaba gün olup, uzun bir sürgünlükten sonra, bir çok hasattan sonra vatanımın toprağını ve fakir kulübenin rustaî çatısını bir daha görecekmiyim? Diyarım olan o küçücük tarlayı, gün olup, acaba tekrar görececek miyim?» Sözleri, Virgilius'un bu acı sözleri, göynündeki memleket aşkının derecesini ve güzel gösteriyor. Virgilins bütün şikâyetlerinde bir kalbin iniltisi gibi

fazla gürültü yapmamağı ister. O göynünün derdini, kalbinin elemelerini, çobanlarına bir köylüye yakışacak tevazu ve sükûnetle söylettirir.

Virgilius'un muvaffak olabilmesi hususunda taliî pek fazla yardım etmiştir. Gençliğinde tahammül edilmez felaketlerle karşılaşırken taliî, onun ruhundaki ince hislere kuvvet vermiş, Virgilius, hayatını yazanların dediği gibi, derin kaynaklara sahipti.. Bu kaynakların fışkırması ve büyük bir nehre inkılabı pek çok zamana ihtiyaç göstermemiş.. Onun çobanları ruhundaki tahassüsü kavalın nağmesile, ahenktar şiirlerle ifade etmişlerdir.

«Çoban şiirleri,, nde vasi bir hayal, yüksek bir tasvir var. Aslındaki güzellik tercümede de mevcut, Ruşen Eşref Beyin yüksek üslubu, Virgilius'e büyük yardım etmiş, yoksa bazı mütercimler gibi ihanet değil.

«Etrafı yosun tutmuş çeşmeler; uykuya tatlı gelen çemen; ve sen, bunları ancak hafif bir gölgeyle kaplayan ey yeşil kocayemiş! Sürümü en uzun günün sıcaklarından sizler koruyun: Yakıcı yaz artık geliyor, artık velut asmada tomurcuklar şişiyor....»

Bu parça gibi, bütün kitapta şiir ahenginden üstün nesir parçaları var.. Şiir, ruhta-

ki ahengi aynı güzellikte ifade etmek ise, bu güzellik nesirlede olabilir. Zaten şiirin, aynı şekilde tercümesi hatadır: Çünkü lisan değiştirirken, kafiye zarureti ve bazı diğer sebepler, aslındaki güzüllüğün kaybolmasına saik olur.

Vaktiyle kütüphanemize, kıymetli nesir nümuneleri hediye eden Ruşen Eşref Bey, bu sene de çsk kıymetli tercümeler veriyor. Güzel bir tercümenin teliften daha müşkül olduğunu herkes tekdir eder. Bilhassa bu tercümeler, klasikler devrinin oldukça çetin ve girintili lisanslarına ait olursa...

Ruşen Eşref Beyin bu muvaffakiyetini takdir etmek bile bir cüret... Biz yalnız bu yüksek ve kıymetli nasirin, yaptığı hizmetleri, hürmetlerimizle kaydediyoruz...

Hikmet Şevki

Temaşa

Dekorlarda kübizm

San'at, edebiyat zaman, zaman yeni bir kisveye bürünür ve hayecanını öyle dağıtacak elursa, kıymeti, kudreti alalmaz. Bilakis artar. Surrealism, kübizm son zamanlarda san'atın yolunu ifadesini değiştiren yeni şekillerdir. Edebiyat bu yeni şekilden hissesini aldığı gibi, tiyatro da bu yenilikten hiç uzak kalmamıştır.

Tiyatro'da kübizm evela İtalya da doğmuştur. Kübizmin tiyatro'daki hedefi, her şeyden evel göze alıştığı şekillerden başkalarının göstermek muhayyeleyi, düşünceyi teshil etmektir. Dekorda kübizm'in hedefi "Rendre" dan başka bir şey

değil... resim ve şiir de olduğu gibi...

Kübizim görüş tarzını değiştirmiştir... Görüş tarzını basma kalip eski vasıtalardan kurtarmak san'at için elzemdir... Kübizim bu noktadan istifade ederek, muvaffak olur.

Kübizim, fütürizm ve diğer mektepler gibi eserin mana ve ahenkini en uygun ve en şahsî bir tarzda ifade etmek maksadiyle doğmuştur.

Dekorlarda kübizm mevzuu bahs olurken, ötedenberi [cereyan eden mühim bir münakaşa ve ihtilafı kayd edelim. Hatta "Hayat" sütunlarında bu mes'eleden bahsetmiş, muhtelif fikirleri sırlamıştık. « Bir tiyatro'da dekor lâzım mı, değil mi? » İşte bir sual ki buna temaşanın gerek nazariyatı ve gerek ameliyatı ile meşgul olanlar muhtelif cevaplar vermiş ve bundan iki zıt fikir meydana çıkmıştı.

Temaşayı gayet iyi etüt etmiş olan bazı münekkitler dekorun lüzumsuzluğundan bahsetmekte ve dekor, eserin içinde bulunan en büyük kıymeti teferruat içinde boğmağa amildir. demektedir. Halbu ki dekor taraftarları ise bu fikri kabul etmiyerek şu mutalaayı serdetmektedirler.

"Dekor, piyesinin ruhuna derhal nüfuz edilebilecek esasatı ihzar eder İlk mecliste konuşulan sözlerin manası, dekorun ve elbiselerin yardımıyla daha çok anlaşılır. Kübizm taraftarları dekorun tiyatro için elzem olduğu kanaatını besleyenlerdir.

Kübizm, vakanın cereyan ettiği yerin yalnız bir cephesini değil aynı zamanda dahilî tertibatını da canlandıracak şekil kabul etmektedir.

Tiyatro ve mizansen işlerinde en son ve en büyük ekol, büyük Rus

tiyatro rejisörü "Meyerhold" un Konstrüktivizmi dir. İşte bu mektep sayesinde vakanın cereyan ettiği yerin dahilî ve haricî gösterilebilmektedir. "Yeni" ve "eski" her hususta mücadele etmektedir. Edebiyatta, san'atta değişiklik. Hem pek büyük değişiklik yapmak zarureti var.. Çünkü eskiyen her şey, muhakemeyi, düşünceyi tenbelliğe sevk eder. Yenilik ise, her ikisine yeni faaliyet gösterebilecekleri yeni birer zemindir...

Kübizm, tiyatro dekorunda temamile hakim bulunuyor... Demek oluyor ki tiyatro, eskiliğe veda etmiştir. Yeni tarzda yazılmış bir eserin, senelerce evel sahneleri tezyin eden dekorlar arasında temsili, hem o eserin arzu ettiği manayı canlandırmaktan uzak bulunur. Hem de o eserin yeniliğini gösteremez... İşte bu iki noktadır ki kübizmi tiyatro dekorlarına hakim yapmıştır.

H. Ş.

Hayat

On beş günde bir çıkan ilim
Felsefe ve san'at mecmuası

İdarehanesi

Ankara Maarif vekâleti
karşısında daire

Abone: Seneliği 365 kuruş

Mesul Müdürü Faruk Nafiz